

Naar een
Marshallplan

tegen Urban Sprawl

Tijdens het afgelopen jaar bestudeerde het VITO in opdracht van het Departement Omgeving hoe urban sprawl tot in elke uithoek van Vlaanderen om zich heen grijpt. De onderzoekers berekenden de huidige kosten die aan urban sprawl verbonden zijn en stelden ook prognoses op voor de toekomst. De cijfers die op de Werelddag van de Stedenbouw worden gepresenteerd, tonen aan dat zo verder doen – het ‘business as usual’ scenario – geen optie is. Indien we onze ruimte nog verder versnipperen, maakt dat mobiliteit en nutsvoorzieningen erg duur en worden kostbare open ruimte en natuur vernietigd. Nu ingrijpen door te kiezen voor ruimtelijk rendement en kernversterking kan ons de komende jaren en decennia dus heel wat kosten besparen.

Enkele experts delen in deze nota hun inzichten over hoe we met de resultaten van de VITO-studie aan de slag kunnen gaan. Het is een dringende oproep tot maatschappelijk debat, maar vooral tot actie.

AUTEURS: HANS LEINFELDER, KOEN RAEYMAEKERS, HANS TINDEMANS EN PAUL WUILLAUME

Urban sprawl

Verspreide bebouwing, linten en verkavelingen

Urban sprawl is een fenomeen dat het brede publiek vooral verbindt met uitdijende suburbs in de Verenigde Staten, maar het is in feite een wereldwijd fenomeen. Ook in een welvarend Noord-West-Europa doet dit fenomeen zich voor als gevolg van een voortdurende demografische en economische groei. De ligging in een vruchtbare delta, waar elke vierkante meter cultiveerbaar en bebouwbaar is, maakt onze regio nog extra vatbaar.

Toch is de wijze waarop urban sprawl zich in Vlaanderen manifesteert anders dan in onze buurlanden. Wie de Ferrariskaarten bekijkt, merkt onmiddellijk de alomtegenwoordige bebouwing, kleine straatdorpen en gehuchten op. De voorbije eeuwen kenden we in Vlaanderen met andere woorden al een ‘druk’ platteland. In de twintigste eeuw en tot op vandaag werd

en wordt de verdere consumptie van open ruimte bovendien bewust ondersteund door het beleid: aanvankelijk via goedkope treinabonnementen en wijdverspreide spoor- en traminfrastructuur, na de Tweede Wereldoorlog door de Wet De Taeye, die de bouw van vrijstaande eengezinswoningen stimuleerde, door de aanleg van een uitgebreid autowegennet, en recenter door de gulle inkleuring van harde bestemmingen op het gewestplan, de opvulregel, de zonevremde basisrechten, Dit maakt dat Vlaanderen, nog meer dan andere regio's, met ruimtelijke versnippering kampt. Verspreide bebouwing, linten en verkavelingen doorsnijden de open ruimte en tasten het areaal aan natuur en landbouw steeds verder aan. Het maakt ons vandaag bovendien zeer auto-afhankelijk – wat leidt tot congestie, gezondheidsproblemen en ernstige vervuiling.

Kosten worden onhoudbaar

Urban sprawl is een feitelijk gegeven in Vlaanderen. De eigen al dan niet vrijstaande woning op 'den buiten', in een lint of verkaveling heeft voor het individu ontegensprekelijk voordelen: een private tuin voor eigen nut en vermaak, privacy, de onmiddellijke nabijheid van open ruimte en natuur. De kosten of nadelen zijn op individueel vlak echter nauwelijks voelbaar en worden afgewenteld op de gehele gemeenschap. Net die maatschappelijke kosten worden niet alleen steeds zichtbaarder (bv files), ze komen ons steeds duurder te staan. Onze diverse overheden kreunen onder de infrastructuurkosten (wegenonderhoud, riolering, energie-infrastructuur, ...). Kortom, ons ruimteverslindend model van verspreid wonen weegt steeds zwaarder op ons en op het overheidsbudget. De studie van VITO maakt die 'verborgen/maatschappelijke' kosten duidelijk zichtbaar. We kunnen enkel concluderen: urban sprawl kan aantrekkelijk zijn voor individuen, maar is maatschappelijk onhoudbaar geworden. De kosten zullen steeds zwaarder wegen, als een baksteen op onze maag.

Systeemfouten wegwerken

Urban sprawl is in essentie een systeemfout: het wordt door ons (ruimtelijk) beleid mogelijk gemaakt, in stand gehouden en bevorderd. We moeten het systeem bijgevolgd dringend herformateren. Laat ons even stilstaan bij die inherente systeemfouten.

Ten eerste zitten we met een perceptieprobleem. Nog al te vaak wordt open ruimte beschouwd als nog niet bebouwde ruimte. Dit maakt bijna alle gronden in Vlaanderen tot potentiële bouwgrond. Sterker nog: wanneer er op open ruimte een harde bestemming rust, wordt dit door velen beschouwd als ruimte die moet bebouwd worden (of die in hun hoofd reeds bebouwd is). Ten tweede, het 'ideaal' woonbeeld van een vrijstaande woning in een groene omgeving wordt in reclamecampagnes,

lifestylemagazines, tv-programma's en lesboeken naar voor geschoven. Het zit niet in het Vlaamse DNA, maar wordt de Vlaming wel met de pap ingelepeld. Ten derde, wordt dit individueel woonmodel op een ongeëvenaarde manier gesubsidieerd (woonbonus, salariswagen, ...).

Ten vierde, hebben we een genereuze, zeer liberale overheid wanneer het ruimtelijke ordening betreft (gulle gewestplannen, de uitzondering als regel, ...). Ten vijfde, en daarmee verweven, krijgen marktwerking en individuele belangen steeds meer voorrang op het publieke en algemeen belang. Deze systeemfouten enten zich tot slot bovenop de ongemakkelijke en vervelende erfenis van het versnipperde grondbezit.

Ambitieuw maatschappelijk project

Urban sprawl is dan wel een feitelijk gegeven, dat wil niet zeggen dat we in de toekomst gewoon kunnen voortdoen. De resultaten van de VITO-studie spreken boekdelen: 'business as usual' is geen optie. De kosten voor beleid en burger dreigen de komende jaren en decennia gigantisch op te lopen. Vlaams Bouwmeester Leo Van Broeck gaat in heel Vlaanderen de boer op om die boodschap kenbaar te maken en een alternatief van kernversterking te promoten.

De wijze waarop we met onze ruimte omgaan moet anders, efficiënter en respectvoller. Verdere urban sprawl moet dringend onmogelijk gemaakt worden en binnen de bestaande urban sprawl kunnen we zeker nog een verduurzamingslag maken. Omdat urban sprawl diep maatschappelijk is ingebed, wordt dit een heuse opgave – niet alleen voor het beleid, maar voor het geheel van ruimtebepalende actoren en sectoren, van ontwikkelaars, bouwbedrijven, nutsmaatschappijen tot middenveldorganisaties en burgers.

Marshallplan voor ruimte

We hopen dat met voorliggende studie de ernst van het probleem van onze ruimtelijke nalatigheid doordringt tot in de politieke bovenkamers. We hebben dringend politieke actie nodig. En daarmee bedoelen we niet een zoveelste beleidsplan dat bol staat van goede voornemens maar dat in de kast blijft liggen. Beleidsplannen zijn vooral nuttig wanneer ze onderdeel zijn van een ruimer, overtuigend maatschappelijk project en wanneer ze daadwerkelijk ondersteund worden met passende regelgevende kaders en instrumenten.

In de strategische visies van het Beleidsplan Ruimte Vlaanderen, het Klimaatbeleidsplan, het Luchtkwaliteitsplan, die de voorbije maanden en jaren zijn opgemaakt, missen we de deze doortastendheid en wervende kracht. Het maatschappelijk project rond urban sprawl is niet louter een ruimtelijk project, maar koppelt verschillende urgenties aan elkaar: gezondheid, vergrijzing, diversiteit, mobiliteit, klimaat, water, energie, Het is een project waarin ook verschillende financiële stromen worden gebundeld en waarvoor verschillende beleidsniveaus zich samen engageren. Met andere woorden: een soort Deltaplan, Sigmaplan, Marshallplan tegen urban sprawl.

We zullen pas overtuigd zijn dat het de Vlaamse bestuurders menens is, als het nieuwe Vlaams Parlement een legislatuur- en sectoroverschrijvend Team Bouwshift vormt dat in de rol van onafhankelijke intendant of crisismanager een maatschappelijk project kan coördineren om verdere urban sprawl te voorkomen en de verduurzaming van de bestaande sprawl te realiseren. Dit team moet mandaten, middelen en tijd krijgen om cruciale doorbraken te realiseren en de noodzakelijke cultuurshift op gang te trekken.

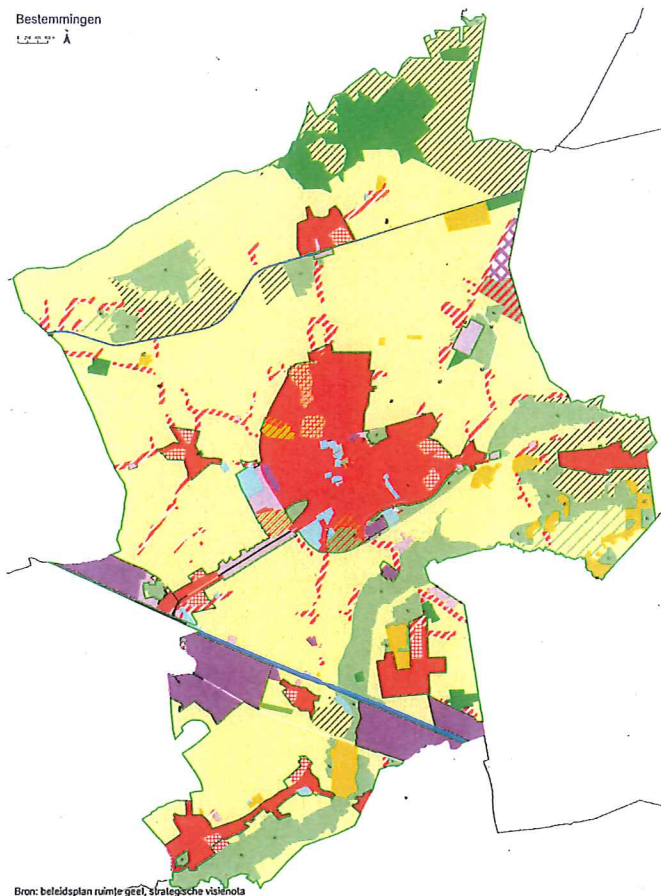
Wervend toekomstverhaal en gedragscampagne

We kunnen pas tot een breed gedragen maatschappelijk project komen wanneer we een wervend toekomstverhaal opbouwen. De Vlaamse Confederatie Bouw formuleert die toekomst in zijn Visierapport als 'burgers en bouwers – één front'. Laat ons daar nog overheden en middenveld aan toevoegen. Met z'n allen moeten we een positieve, geloofwaardige visie uitwerken met als centraal idee: 'zuinig ruimtegebruik is goed voor ons'.

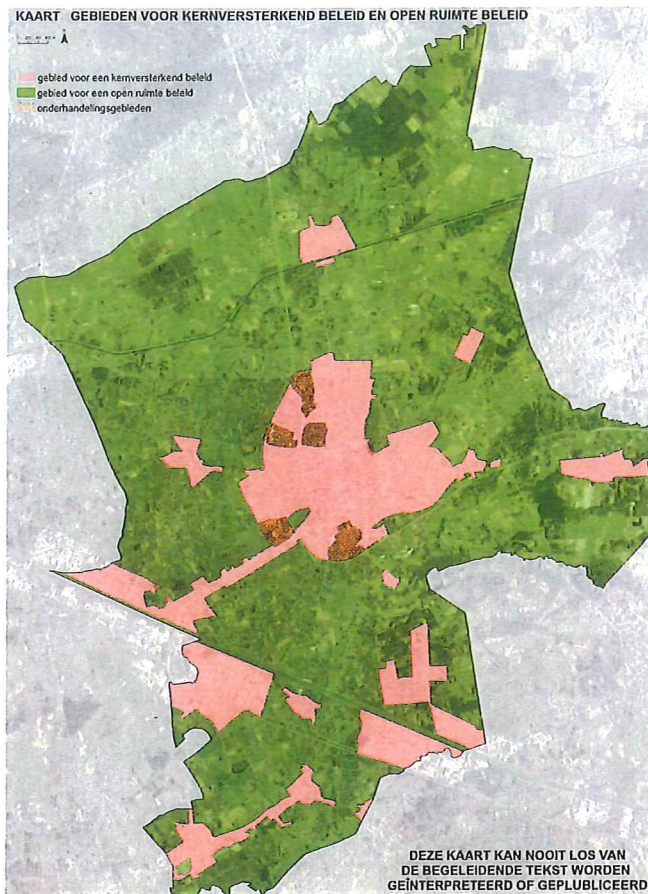
Zo'n grootschalige campagne is makkelijker gezegd dan gedaan. De idee om urban sprawl volledig weg te werken in Vlaanderen is een utopie. Een omslag in ons denken over sprawl is slechts haalbaar wanneer we burgers en bedrijven informeren en betrekken en daarbij rekening houden met socio-economische, klimatologische en socio-culturele aspecten. Het einddoel is de burger overtuigen om ook zijn/haar eigen bijdrage te leveren door niet langer te dromen van de zoveelste nieuwe alleenstaande en afgelegen woning, maar door compacter en gelaagder te bouwen, door (bij)gebouwen af te breken en verhardingen in de tuin te slopen. We moeten vandaag komaf maken met de padafhankelijkheid van de voortschrijdende suburbanisatie.

We kunnen dan ook niet om het belang van sensibilisering door uitgebreide en volgehouden communicatie heen, waarbij alle politici consequent mee het verhaal uitdragen. De strategie achter de geslaagde antirookcampagne kan daarbij een inspiratiebron vormen: een gelaagde en op doelgroepen gerichte werking, via verschillende kanalen. Zo mag de boodschap rond urban sprawl niet blijven hangen in een netwerk van ruimte-experten, maar moeten we inzetten op het verspreiden van een alternatief verhaal via diverse media. Het onderwijs kan hier een belangrijke rol spelen, om bewustzijn te creëren en goede ideeën aan te reiken.

Bestemmingen

Bron: beleidsplan ruimtegeel, Strategische visie nota

Beleidsmatige sturing

Sturend ruimtelijk planningsbeleid

We hebben nood aan een structureel andere, ambitieuzere beleidsaanpak. Het Vlaams ruimtelijk ordeningsbeleid heeft in de jaren 1990 met structuurplanning een eerste poging ondernomen om ons ruimtegebruik te verduurzamen. Dit leidde onmiddellijk tot een drastische daling in het verder aansnijden van ruimte. Vanaf 1999 tot vandaag reduceerden decreetaanpassingen stelselmatig de mogelijkheden om via ruimtelijke planning sturend op te treden vanuit het algemeen belang. Het op maat van het private belang kneedbare vergunningenbeleid werd daarentegen versterkt. Het huidige overwicht van vergunningenbeleid op planningsbeleid moet dus worden teruggeschroefd. Uiteraard moeten krachtdadige planningsinitiatieven gepaard gaan met respect voor eigendomsbezit. Rechtvaardige vergoedingen zijn noodzakelijk: sociaal rechtvaardig, maatschappelijk aanvaardbaar en financieel haalbaar.

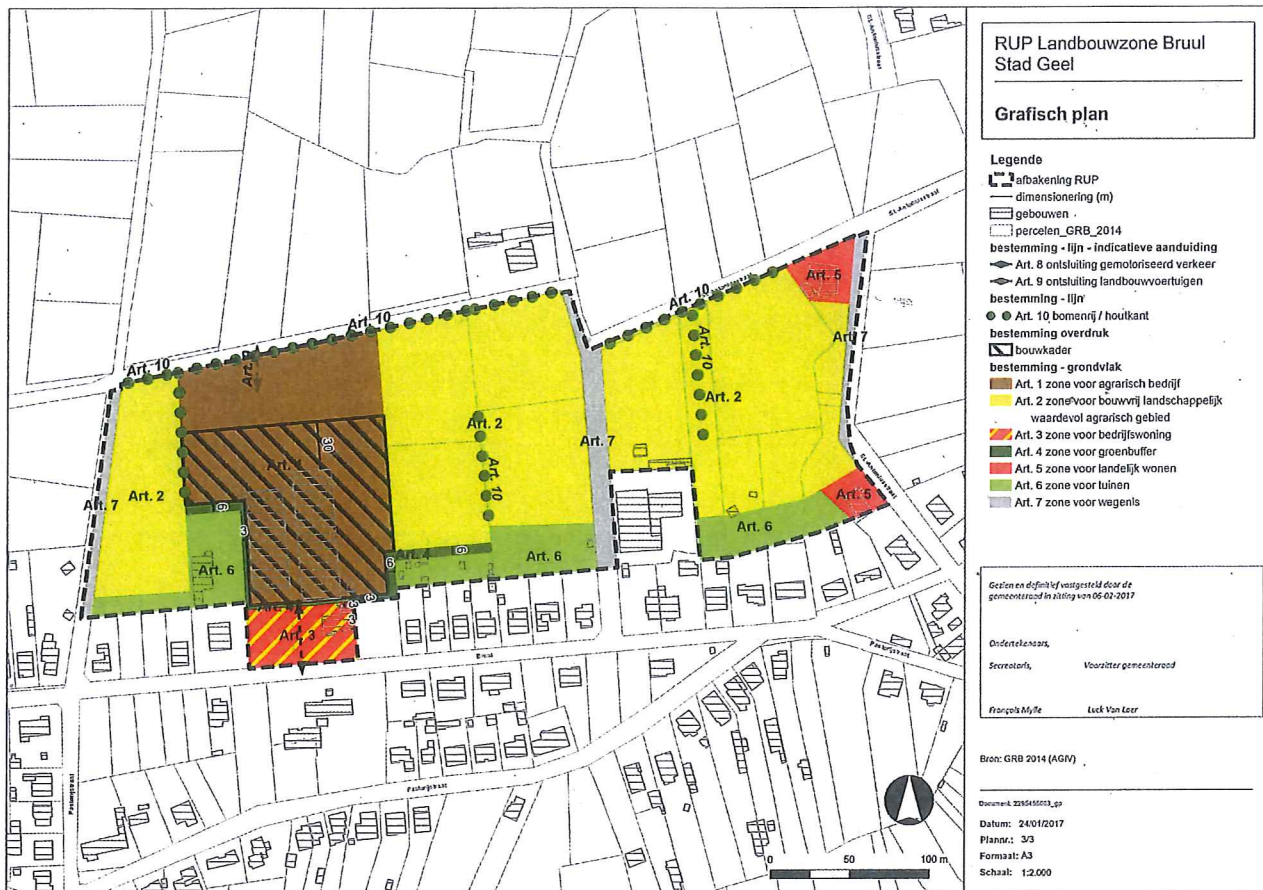
Om verdere urban sprawl te stoppen, moeten Vlaamse, provinciale en lokale overheden samen een helder kader uitzetten waarbinnen de markt aan de slag kan. Het vrijwaren van open ruimte, biodiversiteit, voedselproductie, erfgoed en solidariteit met toekomstige generaties is een essentiële taak voor de overheid. Sturend overheidsop treden op elk schaalniveau is noodzakelijk en kan niet overgelaten worden aan welwillende burgerinitiatieven of pure marktwerking.

Interbestuurlijke, geïntegreerde en meer programmatorische uitvoering

Urban sprawl is onlosmakelijk verbonden met een mix van regelgeving (bv. gewestplan en uitzonderingsregels), fiscaliteit (bv. salariswagens) en subsidies (bv. woonbonus, renovatiepremie) vanuit diverse overheden in ons land. Indien we urban sprawl een halt willen toeroepen, moeten we dus tegelijkertijd op deze vele aspecten inwerken. Om dit te bereiken, is er behoefte aan een interbestuurlijke, geïntegreerde en meer programmatorische aanpak.

Het is dus noodzakelijk dat diverse beleidsniveaus en -domeinen samenwerken en inspanningen op een gecoördineerde en gestructureerde manier aanpakken. Dit betekent het uittekenen van een gezamenlijke strategie en het koppelen van onderling samenhangende projecten. Het is duidelijk dat we de klassieke verkokerde ad hoc aanpak moeten doorbreken. We kunnen ons wat dat betreft laten inspireren door het Interbestuurlijk programma in Nederland, waarin overheden samenwerken aan grote maatschappelijke opgaven. Vanuit gezamenlijke ambities rond bv. energietransitie worden heldere afspraken gemaakt voor samenwerking op basis van gelijkwaardigheid en wederkerigheid.

Ook in Vlaanderen zien we op dit vlak wel wat initiatieven die de basis kunnen vormen om voort te bouwen in de richting van dergelijke interbestuurlijke programmatorische aanpak. Een interessant initiatief is dat van de Open Ruimte Beweging waarin verschillende overheden, middenveldorganisaties en lokale actoren elkaar vinden in een agenda die tot meer en kwaliteitsvolle open ruimte moet leiden.

Financiële stromen bundelen en fiscale, financiële en juridische instrumenten aanpassen

Cruciaal is dat bovenstaande ambities samenspanen met financiële, fiscale en juridische instrumenten. Ook heilige huisjes moeten sneuvelen, maar op een zodanige manier dat de meerderheid van de bevolking er baat bij heeft. Dit vergt moed, tijd en dus een overgangperiode.

Momenteel zijn duurzame inbreidingsprojecten vaak complexer en duurder dan projecten in linten, verkavelingen of open ruimte. Die niet-duurzame regelgeving en financieringsmechanismen moeten dus dringend aangepast worden op maat van de toekomstige uitdagingen. Zonder volledig te willen zijn, dienen alvast volgende aspecten aangepast te worden indien we urban sprawl willen keren:

- Woonbonus en K.I.
- Gemeentefinanciering
- Mobiliteitssubsidies woon-werk, salariswagen, ...
- Energiesubsidies (renovatiepremie, ...)
- Rioleringsbudgetten voor nog niet aangesloten woningen/gebieden.

Ook een aantal juridische instrumenten moeten aangepast worden omdat ze vandaag te 'sprawl'-vriendelijk zijn. Zo verdienen VCRO en alle uitzonderingsregels (bijvoorbeeld zonevremde basisrechten en functiewijzigingen, PRIAK's) alsook het Instrumentendecreet (bijvoorbeeld contract- en convenantbenadering) een grondige bijsturing.

Om verdere urban sprawl te stoppen, moeten Vlaamse, provinciale en lokale overheden samen een helder kader uitzetten

Urban sprawl is een systeemfout: het wordt door ons beleid mogelijk gemaakt, in stand gehouden en bevorderd.

Basiselementen voor een krachtig ruimtelijk beleid

Urban sprawl aanpakken vergt dus de inzet van veel actoren, sectoren, politici en burgers – ook buiten de ruimtelijke planning. Maar willen we hen engageren om het ruimtelijk probleem mee aan te pakken, dan zullen we eerst voor de deur van het eigen vakk domein moeten vegen. We schetsen hieronder de inhoudelijke basiselementen voor een krachtig ruimtelijk beleid, onder het motto 'Eerst voorkomen, dan genezen. En als het nodig is: snijden. Daar worden we allemaal beter van.'

Voorkomen: stop het aansnijden van open ruimte

Het decennialange ruimtelijk beleid pro urban sprawl heeft ervoor gezorgd dat in Vlaanderen heel veel juridisch aanbod voor woningen en bedrijvigheid gecreëerd is in verkavelingen, linten en openruimtegebieden. Binnen dit aanbod kan vandaag een groot deel van de bevolking het typisch Vlaamse woonideaal van (half)open bebouwing met tuin blijven realiseren. Als het woonideaal op een duurzamere manier wordt ingevuld, wordt dit nog makkelijker. Het aanbod overtreft dus nog steeds de vraag.

Urban sprawl voorkomen betekent dus: geen bijkomende activiteiten, verharding, bebouwing in cruciale openruimtegebieden en op slecht gelegen en/of slecht ontsloten plekken. Voor die gebieden is het schrappen van ontwikkelingsmogelijkheden op bestemmingsplannen een noodzaak. Absolute reden te meer om geen greenfields meer te verhard en te bebouwen.

Genezen: werk aan kernversterking en verhoog het ruimtelijk rendement

We moeten investeren en ontwikkelen – verhogen van duurzaamheid en ruimtelijk rendement – op goed gelegen en/of goed ontsloten plekken. Verdichting in kernen is evident, maar dient steeds op maat te gebeuren. Dit betekent trouwens niet dat iedereen in de stad moet gaan wonen, dat er alleen nog maar appartementen worden gebouwd of dat niemand nog een eigen tuin kan hebben.

Het verhogen van het ruimtelijk rendement op goed gelegen locaties is bovendien in (bijna) elke bebouwingstypologie mogelijk. Kern, steenweg, twintigste-eeuwse verkaveling, sociale woonwijk, campusbebouwing, enzovoort – elke typologie kan haar 'steentje' bijdragen tot verdichting, weliswaar elk vanuit haar eigenheid en met respect voor de omgeving.

Pijnloos snijden: ontharden

We moeten ook de stap durven te zetten om onderbenutte of onbenutte urban sprawl in cruciale openruimtegebieden en op slecht gelegen en/of slecht ontsloten plekken te slopen en te ontharden.

Allemaal samen

Vele (welwillende) lokale besturen zijn vragende partij voor sterke provinciale en Vlaamse overheden die initiatief nemen om, binnen hun afgesproken bevoegdheden, sturend op te treden en zo het kader aan te reiken waarin op lokaal niveau op

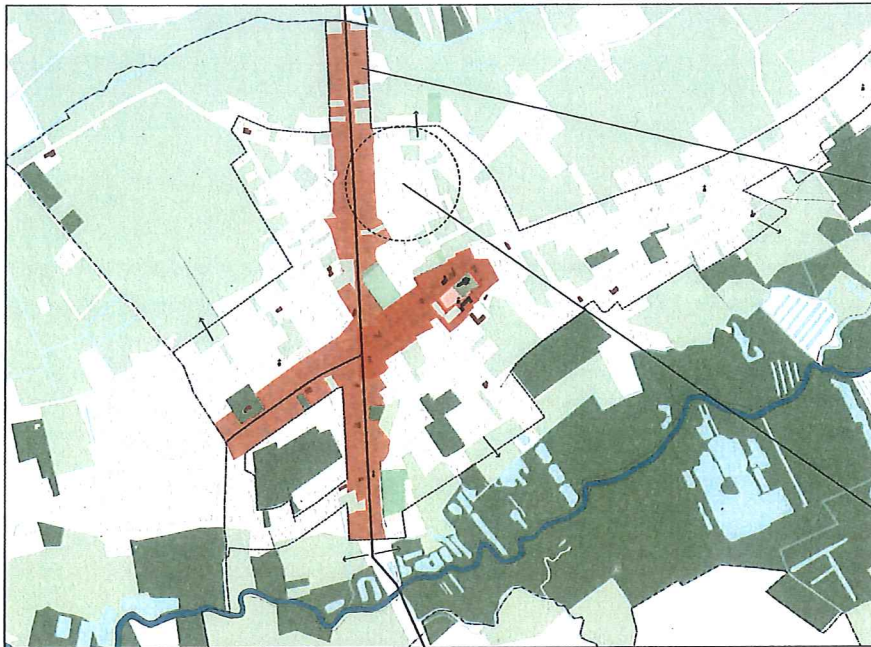
maat kan gewerkt worden. Anderzijds mogen de Vlaamse en provinciale overheden niet toestaan dat lokale overheden (bv. uit dienstbetoon) het ruimtebeslag nog verder laten aangroeien. Decentralisering van taken mag niet leiden tot het afschuiven van verantwoordelijkheid en uiteindelijk tot deregulering.

Alle beleidsniveaus moeten vanuit hun eigen bevoegdheden samenwerken aan het maatschappelijk project dat verdere urban sprawl zal keren. We doen alvast enkele suggesties:

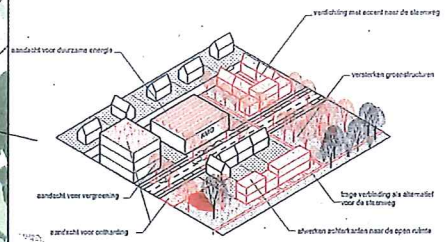
VLAANDEREN Eerste uitdaging is duidelijk definiëren welke openruimtegebieden voor Vlaanderen van cruciaal belang zijn. Dat betekent dat er ooit een kaart zal moeten worden opgemaakt die ondubbelzinnig toont waar deze gebieden gelegen zijn. Deze cruciale openruimtegebieden staan los van de huidige juridische bestemming.

Vervolgens moeten we het ontwerpdecreet woonreservegebieden de noodzakelijke slagkracht geven. Dit decreet geeft mogelijkheden om slecht gelegen woonuitbreidingsgebieden via een gewestelijk planinitiatief te schrappen. Vlaanderen moet hiervoor voldoende financiële middelen ter beschikking stellen om de planschadeclaims te vergoeden die als gevolg van de bestemmingswijziging zullen ontstaan. Het is dus van essentieel belang dat in de Vlaamse begroting middelen worden vrijgemaakt voor deze operatie.

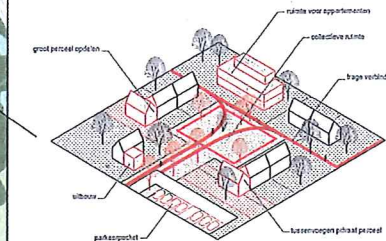
Tot slot, moeten we durven overwegen om de open ruimte als rechtspersoon te beschermen. 10.000 ha extra bos en 125.000 ha VEN verdienen dat.

ontwikkelingstypologie steenweg

ontwikkelingstypologie verkaveling

DE PROVINCIES Ook provincies hebben in dit verhaal eigen verantwoordelijkheden en moeten durven ingaan tegen gemeentelijke belangen. Via provinciale beleidsplannen moeten ze wegen op het dorpenbeleid. Zo kunnen provincies vanuit een grondige analyse op bovenlokaal niveau bepalen hoe moet worden omgegaan met de verwachte bevolkingsgroei en bijhorende demografische veranderingen zoals vergrijzing en diversiteit (in de meeste regio's een uitdaging) en welke rol bepaalde gemeenten al dan niet kunnen opnemen in die bevolkingsgroei. Dit betekent ook vooropstellen dat een bepaalde gemeente niet meer mag groeien, omdat dit de urban sprawl zou doen toenemen (bijvoorbeeld Bonheiden als typisch voorbeeld van nul-groei-gemeente in de rand van het Mechelse).

Provincies moeten ook durven achteromkijken en lessen trekken uit de doorwerking van structuurplannen. Sommige herzieningen van provinciale structuurplannen hebben ertoe geleid dat de oorspronkelijke sterke uitspraken zijn afgezwakt. Voorbeelden hiervan zijn het terugschroeven van het uitdoofbeleid van slecht gelegen kleinhandelslinten, het mogelijk maken van de aanleg van lokale bedrijventerreinen in elke gemeente of het verruimen van de uitbreidingsmogelijkheden voor groot-schalige recreatieve en toeristische infrastructuur in waardevolle openruimtegebieden. Het is een uitgelezen kans om bij de opmaak van nieuwe ruimtelijke beleidsplannen kritisch na te gaan welke bijdrage de provincies kunnen leveren om op regionaal niveau verdere uitwaaiering van allerhande vormen van bebouwing te vermijden.

GEMEENTEN Lokale beleidsplannen of omgevingsplannen moeten volop de kaart trekken van 'sprawl keren': open ruimte hard definiëren en beschermen en hiervoor krachtige, kwalitatieve ontwikkelingsperspectieven voorzien, en anderzijds verdichtingsgebieden aanduiden. Dit betekent in de eerste plaats het bevriezen/schrappen van woonuitbreidingsgebieden en overtollig woon- en industriegebied. We mogen het uiteraard ook niet

verengen tot generieke kwantitatieve opgaven, we moeten respect opbrengen voor ruimtelijke draagkracht en de eigenheid van de gebieden. Daarvoor is een veel fijngevoeliger analyse nodig. Rode draad is dat nieuwe verdichtingsoperaties de eigenheid en de leefwereld van bewoners respecteren. Tot slot schuiven we graag het idee naar voor van 'strategische landbouwgebieden' waar zonevremde basisrechten buitenspel kunnen worden gezet.

Lead by example

We moeten de mooie projecten die een voorbeeld vormen meer in de kijker zetten. We kunnen afgunstig kijken naar prachtige projecten in het buitenland, maar we hebben ook in Vlaanderen al erg vooruitstrevende projecten die onze gids kunnen zijn in het terugdringen van urban sprawl.

We denken daarbij aan initiatieven van lokale besturen – zoals bv. Geel, Nijlen, Olen – die hun nek reeds uitgestoken hebben door planmatig het behoud van open ruimte vast te leggen en dit te koppelen aan acties voor kernversterking. Ook de stad Gent heeft in haar nieuwe structuurplan vooropgesteld dat ze op haar grondgebied een ruimteneutraal beleid wil voeren en heeft daartoe een RUP wonen én een RUP groen opgesteld. Sint-Niklaas, dat het concept van lobbenstad omarmt waardoor de natuur langs blauwgroene vingers tot in het hart van de stad door kan dringen. Of de gemeente Zuienkerke, die er voor kiest haar dorpszicht te behouden en bijkomende ontwikkeling elders in de kern plant. We denken ook aan de nieuwe initiatieven rond collectieve woonvormen die op vele plaatsen in Vlaanderen pionieren.

Het gaat er dus niet enkel om te zeggen waar niet meer gebouwd mag worden, we moeten ook de levenskwaliteit tonen in projecten die positief omgaan met onze schaarse ruimte. Met andere woorden: meer collectiviteit inbouwen zonder afbreuk te doen aan diepgewortelde behoeften en wensen (privacy, groen, ...).

En de ruimtelijk planner?

Het staat buiten kijf dat de ruimtelijk planner – in welke positie dan ook – in heel dit verhaal een belangrijke rol te spelen heeft. Hij/zij moet dan ook zelf de lat hoog leggen en elke opdracht in vraag durven stellen ('Draagt dit project bij tot duurzaam, zuinig ruimtegebruik?') en elke opdracht aangrijpen om extra open en/of publieke ruimte te creëren.

De ruimtelijk planner moet ook fungeren als bruggenbouwer. We moeten coalities aangaan met de bouwsector, het middenveld, de lokale besturen. We moeten ruimtelijke urgenties agenderen, inwerken op politici, media, actoren. We moeten blijven pleiten voor een betere onderlinge afstemming van ruimtelijk beleid en vergunningenbeleid.

Tot slot, moeten planners hun vakjargon vertalen naar voor bewoners begrijpelijke, leesbare en aantrekkelijke documenten en ontwerpen.

Tijd voor actie

Hoe sneller we het tij kunnen keren, hoe minder de factuur van urban sprawl verder zal oplopen, hoe beter we in staat zullen zijn ons te wapenen tegen klimaatopwarming, hoe meer we de kwaliteit van onze woonomgeving en kernen kunnen behouden of verhogen.

We roepen de deelnemers aan de Werelddag van de Stedenbouw dan ook op om de krachten te bundelen en op zoek te gaan naar partners en projecten om samen die ommekeer waar te maken.

Het staat buiten kijf dat de ruimtelijk planner – in welke positie dan ook – in heel dit verhaal een belangrijke rol te spelen heeft. Hij/zij moet dan ook zelf de lat hoog leggen, elke opdracht in vraag durven stellen en elke opdracht aangrijpen om extra open en/of publieke ruimte te creëren.

URBAN sprawl

WERELDDAG VAN DE STEDENBOUW | 29 NOV 2018 | DEINZE

Welkom!

Met deze editie van de Werelddag van Stedenbouw zetten de VRP, VITO, Common Ground en het Departement Omgeving het prijskaartje van urban sprawl in Vlaanderen centraal. Want vandaag kunnen we in primeur de belangwekkende conclusies van een zo goed als afgeronde VITO-studie voorstellen, waarmee het Departement Omgeving de maatschappelijke kosten van urban sprawl liet berekenen.

Dat ons versnipperd bebouwingspatroon in Vlaanderen onze maatschappij handenvol geld kost, dat vertelde ons buikgevoel ons al eerder. De VITO-studie bevestigt wat ook het studie bureau Stec in een eerdere opdracht concludeerde: verspreide bebouwing, verkavelingen en linten vragen enorme (verspilde?) budgetten van onze (lokale) overheden.

VITO focuste in de studie op de kosten van infrastructuur en mobiliteit en op de verliezen aan ecosysteemdiensten die onze open ruimte levert. Uit andere studies en internationale literatuur weten we dat ook de inspanningen voor gezondheidszorg, publieke dienstverlening, energie ... de kosten verder opdrijven in de verschillende bebouwingstypologieën.

Deze Werelddag van de Stedenbouw is dan ook eens te meer een wake-up call. Maar tegelijk levert de planningshoogdag van 2018 een pak argumenten om het anders te gaan doen. Investeren in bestaand bebouwd weefsel, op goed gelegen locaties, bespaart overheidskosten en levert minstens evenveel maatschappelijke winsten op. Laat ons als planners, ontwerpers, overheden en middenveld, de durf tonen om nee te zeggen tegen verdere versnippering van onze ruimte. Laat ons kritisch kijken naar scenario's die om uitbreiding vragen waar we ze niet nodig hebben. Laat ons zoeken naar opportuniteiten voor de herontwikkeling van hectaren leegstaande panden waar woon- en werklocaties een nieuwe bestemming kunnen krijgen. Laat ons, kortom, een halt toeroepen aan toenemende urban sprawl in Vlaanderen.

De Werelddag van de Stedenbouw stelt het sprekende kostenplaatje van urban sprawl in Vlaanderen in primeur aan u voor. Maar de VRP zou de VRP niet zijn als we niet samen met u zouden verder kijken en zoeken naar inspirerende alternatieven voor ons versnipperd bebouwingspatroon. Welke verkavelingen kunnen we optimaliseren en hoe pakken we dat aan? Waar kunnen linten terug een blik op het achterliggende landschap bieden en hoe krijgen we op lange termijn een breed publiek mee in een kwalitatieve en duurzame ruimtelijke toekomst?

We hopen dat deze Werelddag aanzetten geeft voor een stevig anti-sprawl-beleid, waar we met zijn allen onze schouders kunnen onderzetten. Wij stappen alvast graag samen met u op naar een kernachtig en open Vlaanderen!

An Rekkers
Directeur VRP

Ann Verhetsel
Voorzitter VRP